

Ampt Epe

Nr 125 – december 1998

REDACTIE: Th. te Riele-ter Laak, Dorpsstraat 12, 8171 BP Vaassen,
telefoon 0578-571304

Het blad verschijnt 4 keer per jaar en wordt gratis toegezonden aan de leden van de Historische Vereniging 'Ampt Epe'

'AMPT EPE' HISTORISCHE VERENIGING IN DE GEMEENTE EPE

De vereniging stelt zich onder meer tot doel:

- het opwekken en versterken van de belangstelling voor de geschiedenis van de Gemeente Epe

Lidmaatschap f 22,50 per jaar

Bestuur:

Voorzitter:	W. Terwel Apeldoornseweg 41 – 8172 EH Vaassen Telefoon 0578-571455
Secretaresse:	Th. te Riele-ter Laak Dorpsstraat 12 – 8171 BP Vaassen Telefoon 0578-571304
Penningmeester:	W. van Putten Hoofdstraat 80 – 8162 AL Epe Telefoon 0578-613579
Leden:	M. Endendijk J. C. Kreffer

Giro: 119.40.15 ten name van penningmeester 'Ampt Epe'
I.S.S.N. nr 1383-2026

Vierde generatie Lammers woonachtig in het huisje Tongerenseweg-Zuid nr. 201

Gebouwd in het jaar 1897. De nummering is van latere datum.

In het huisje nr. 201 aan de Tongerenseweg Zuid woont nu de vierde generatie van de familie Lammers.

Uit de mond van mijn onvergetelijke moeder Anna Lubertha Lammers teken ik het nu volgende verslag op:

Mijn ouders trouwden op 15 Augustus 1874 te Epe: Hendrikus Lammers, geboren te Epe 20 Juni 1849 en Antje van Assen, geboren te Epe, 19 Januari 1851. Heel goed kan ik mij nog herinneren dat wij woonden aan de Oenerweg. Vader was dagloner en verdiende niet zoveel. Gelukkig woonden ze in een klein gehuurd huisje en hoefden ze niet zoveel huur te betalen. Maar toen het gezin zich in de loop der jaren uitbreidde met zes kinderen en iedere maand de huur op tijd betaald moest worden – toen gebeurde het dat er op een avond aan de deur geklopt werd; moeder Antje deed open en in de deuropening stond Paul Wagenaar, een bekend en geacht ingezetene van Epe. Hij had een textielwinkel in Epe, bij hem kocht moeder ook de kleren als ze weer eens wat geld bij elkaar gespaard had. Ze had gelukkig geen schuld bij hem en daarom was ze ook zo verbaasd wat de reden van zijn komst was; hij vroeg of hij even binnen mocht komen want hij had nieuws te vertellen. Moeder nodigde hem uit binnen te komen, ook vader kwam erbij zitten, maar die kon niks van het gesprek dat volgde verstaan door zijn doofheid. Paul Wagenaar had nieuws. „Jullie wonen hier veel te klein” zei hij, „en iedere maand huur te betalen, er is nu een mooie gelegenheid om iets groter te gaan wonen en geen huur meer te betalen. Er komt in Tongeren een stukje grond te koop en nu had ik gedacht: dat is iets voor jullie. Jullie kopen die grond, laten er een huisje op bouwen en gaan daar gezellig wonen met je kinderen. Zeker, zo groot is het nu ook weer niet, maar in ieder geval groter dan waar je nu in woont. En je hebt een eigen huis. Je moet het maar eens met je man overleggen, hij kan dit gesprek door zijn doofheid nu niet volgen, maar ik kan de zaak voor jullie wel regelen. Dus dan hoor ik het dezer dagen wel even van je vrouw Lammers?”

Nou, vrouw Lammers hoefde niet lang over het voorstel van Paul Wagenaar na te denken. „Ik vind het heel fijn van je Wagenaar, dat je dat zo maar voor ons regelen wilt, maar er is één groot bezwaar, wij hebben gewoon het geld er niet voor om een stuk grond te kopen, laat staan om er dan ook nog een huis op te bouwen, dus kan het mooie plannetje niet doorgaan”.

Maar dat ene bezwaar veegde Paul zomaar van tafel. „Ach wat” zei hij, „die grond in Tongeren is spotgoedkoop. Die eigenaar vraagt er maar veertig gulden voor. Dat geld leen ik jullie gewoon en mag je terugbetalen wanneer je eens iets hebt overgespaard. Maar dat heeft niets geen haast. Ik heb uitgerekend dat er op die grond een huisje gebouwd kan worden dat zo

ongeveer f 400,— à f 500,— gaat kosten. Dat geld leen je gewoon van de Bank. En aangezien ik jullie ken als eerlijke en betrouwbare hardwerkende mensen, sta ik voor jullie borg dat alles best in orde komt. In ieder geval kom ik één dezer dagen weer terug en gaan wij samen met je man eerst eens naar die grond kijken". En toen vertrok Paul Wagenaar, moeder Antje stomverbaasd achterlatend, vader wist niet eens waar het over ging.

Nou, moeder had wat uit te leggen aan vader. Het was een verleidelijk aanbod maar moeilijk om te beslissen. Maar wij kinderen wisten het gauw. Een nieuw huis dat ons eigendom zou worden? Daar hoefden vader en moeder toch niet zo lang over te denken? En meneer Wagenaar zou alles toch regelen had hij gezegd? En meneer Wagenaar kennende zou het dat ook zeker doen. Dus vader en moeder: gewoon doen! Paul Wagenaar kwam enkele dagen later terug. Samen met hem gingen vader en moeder eens kijken naar de grond in Tongeren, de plaats om daar te wonen vonden ze mooi, heerlijk rustig, maar wel ver van het dorp. Na enige aarzeling besloten ze de grote stap te wagen en in te gaan op Wagenaar's voorstel.

Op een avond werd er weer geklopt en toen moeder Lammers de deur opende, was daar weer Paul Wagenaar, hij stapte binnen en zei: morgen gaan jullie die grond kopen en hier is het geld. En op de tafel lei hij 40 losse guldens.

„Heel goed herinner ik mij dit nog", aldus mijn moeder, de schrijver van dit artikel, wij als kinderen zaten erbij en pakten die losse guldens op en legden ze naast elkaar in een cirkel op de ronde tafel die in onze kamer stond. Zoveel geld hadden we nog nooit bij elkaar gezien. De volgende dag werd voor dat geld de grond gekocht. Wij als kinderen gingen ook eens kijken naar de plaats waar ons nieuwe huis gebouwd zou worden. We zagen een heuveltje waar boven op wat struiken stonden.

En op deze plaats werd in het tweede halfjaar van 1897 door metselaar Kwakkel, die aan de Dorpsstraat in Epe woonde, richting Apeldoorn, een huisje gebouwd. (de naam Dorpsstraat werd later Hoofdstraat genoemd). In die tijd verhuisden mijn ouders en namen tijdelijk hun intrek in een huis dat aan de Rauwenhoffweg stond, een zijstraat van de Tongerenseweg. Wij konden op afstand zien hoe de bouw van het huis, ons huis, vorderde. Toen het zover klaar was dat er vensters (ook wel luiken of blinden genoemd) voor de ramen kwamen, ging ik iedere avond via de Rauwenhoffweg en daarna over een smal paadje (in de volksmond de Veenweg genoemd, het is aldaar een veengebied, dit paadje is later verdwenen) naar het nieuwe huis om de vensters dicht te doen. Mooi werk voor een meisje van 10 Jaar. Tot zover 't verhaal van mijn moeder. De prijs van het nieuwe huis zal naar schatting tussen de f 400,— à f 500,— hebben gelegen. In het gemeente-archief van Epe is hierover niets te vinden, misschien in Arnhem?

Wel kreeg schrijver dezes een bewijs van aandeel in de Onderlinge Brandwaarborg-Maatschappij, gevestigd te Amsterdam, onder Directie van De Jong & Comp. in handen.

ONDERLINGE BRANDWAARBORG-MAATSCHAPPIJ.

3^e Onderdeel.

Prov: *Gelderland*

Grootb: *o. l. b.* Fol: *316/16*

Yvonne de Heer-M. Lammers

Ons is kennis gegeven: dat in geannexeerd Bewijs van Aandeel

genoemd *de Gebouw*, *Hij* *gebouwd* *is* *verbonden* *ten* *behoefte* *van*

de Spaarbank

gevestigd te *Epe* met toekenning van de rechten genoemd bij Art. 297 van het Wetboek van Koophandel.

Dezo verzekering geschiedt bovendien tot dekking van het belang van den geldschiet, met dien verstande dat wij dezen laatste in elk geval zullen schadeloos stellen, al ware het dat wij jegens den verzekerden eigenaar uit welken hoofde ook tot betaling ongehouden zouden zijn.

Hiervan wordt door ons nota genomen, genoemde *Bank* voor zooveel ons aangaat ontslende van de legale kennisgeving; ons verbindende de verwaarborging, in geannexeerd Bewijs van Aandeel genoemd, niet te zullen doen eindigen — noch te laten afloopen — dan na voorafgaande tijdige kennisgeving aan de Directie derzelve *Bank*

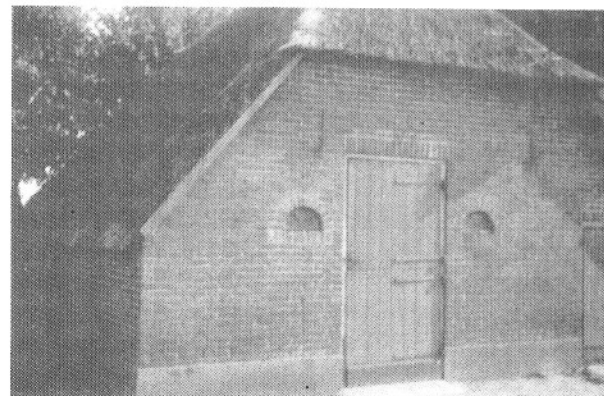
Kosten 50 Cents.

Amsterdam, den *25* *November* *1897*

Nota genomen, het hypotheek en verbodsbewijs
*Koninklijke Notaris *Steenbrink* *W. H. Lammers**

Amsterdam 1897

Directie.

Achterzijde Tongerenseweg-Zuid 201.

*Een huis van steen gebouwd met stroo gedekt, onder de gemeente Epe
aan den grindweg naar Tongeren...
November 1897.*

De bouw van dit huisje kwam in het jaar 1898 gereed en zo nam het gezin van Hendrikus Lammers hun intrek in het nieuwgebouwde huisje aan de Tongerenseweg te Epe. Hoewel ze het niet breed hadden, heerste er vrede en harmonie in het kleine huisje. Graag geziene gasten in het huisje waren o.a. Paul Wagenaar, dominee Prins, in de verte zagen wij hem al aankomen, gezeten op de bok van het kleine zwarte koetsje, hij mende zelf het al even kleine paardje, en dan nog dokter Loeff, onze huisarts. Zijn komst en vertrek had nog de meeste belangstelling, want hij was de enige in Epe die een stoomfiets had. Hij had een nogal forse snor, wat mijn jongste broertje Gerrit inspireerde om hem bij één van zijn bezoeken eens uit te tekenen op een vel papier. Dokter Loeff herkende bij zijn vertrek echter onmiddellijk zijn persoon op het papier, hij moest er hartelijk om lachen, of hij het kunstwerk echter ook meegekregen heeft, vermeldt de geschiedenis niet.

Na zijn dood op 22 april 1944 werd er later in het centrum van Epe een park naar hem vernoemd, het dokter Loeffpark.

Het bovenstaande verhaal werd verteld door de moeder van schrijver dezes: Anna Lubërtha Lammers. Zij kon boeiend vertellen over het oude Epe rond de eeuwwisseling 1899/1900, nu honderd jaar geleden. Zij vertelde o.a. over de eerste dorsmachine die kwam dorsen in de Papenstraat (vermoedelijk zal dat geweest zijn bij de heer A. Albertus die in Wissel woonde, de Papenstraat is een zijweg van de Wisselseweg) De heer Albertus was getrouwd met Jannetje van Assen, een zuster van eerdergenoemde Antje van Assen. Vandaar valt te verklaren dat daarom Antje bij haar zuster Jannetje aanwezig was op de dag

dat aldaar gedorst zou worden voor het eerst met de dorsmachine. Na afloop van het dorsfestijn moest er een groepsfoto gemaakt worden. Er was zowaar een fotograaf aanwezig. Weer zo'n bijzonderheid. „Maar ik wil niet op de foto” zei moeder Antje. „Dan moet je aan de zijkant gaan staan” zei de fotograaf. En dat deed zij toen maar, maar jawel toen de foto later klaar was, stond zij er toch op, met knipmuts op haar hoofd. Dit is ook de enigste foto van moeder Antje Lammers, geboren van Assen, die ooit genomen is en zorgvuldig wordt bewaard in het familie-album.

Hendrikus Lammers is overleden op 15 januari 1908, zijn vrouw Antje van Assen is overleden op 6 januari 1926. En zo was de eerste generatie Lammers, die woonde in dat kleine huisje aan de Tongerenseweg uitgestorven, de kinderen waren allemaal uitgevlogen naar elders slechts 1 zoon Hendrik Jan Jleef in het ouderlijk huis wonen, trouwde met Jaantje de Wit en stichtte aldaar een eigen gezin, de tweede generatie Lammers. Helaas vader Hendrik Jan stierf jong, slechts 45 jaar oud, op 6 mei 1940. Hij werd begraven op vrijdag 10 mei 1940. Een heel kleine stoet volgde de baar van het kleine huisje naar het kerkhof aan de Tongerenseweg. Een vliegtuig cirkelde boven de kleine begrafenisstoeet wat een onveilig gevoel gaf, want het was de eerste oorlogsdag van Nederland met Duitsland. Vanwege het dreigende oorlogsgevaar was vrijwel niemand van de naaste familieleden aanwezig wat bij dit gebeuren dubbel droevig was.

De plaatselijke predikant Ds. W.F.H. ter Braak leidde de begrafenisdienst. Zo bleef de wed. Jaantje Lammers-de Wit met haar kinderen in het kleine huisje aan de Tongerenseweg-Zuid achter, waar ze zoveel gelukkige jaren samen met man en vader hadden gewoond. Zij hertrouwde later met de heer Gradus Bosch. Na diens overlijden vertrok zij in later jaren naar het verzorgings-tehuis „De Speulbrink” te Vaassen, waar zij op 91-jarige leeftijd overleed d.d. 26 januari 1976. Haar kinderen zijn allen getrouwd en vestigden zich elders. De jongste Adrianus (Arie) trouwde met Riekje Hoogetboom. Arie bleef met zijn vrouw, die zich bij hem voegde, wonen in het ouderlijk huis. Uit hun huwelijk werden 2 zoons geboren Hendrik Jan en Johan. Zo vormden ze de derde generatie in het huisje aan de Tongerenseweg-Zuid. De oudste van de jongens, Hendrik Jan, vestigde zich na zijn huwelijk, in Emst, de jongste zoon, Johan, trouwde op 8 juni 1978 met Ria Braakman. Zij ging wonen bij Johan aan de Tongerenseweg-Zuid. Uit hun huwelijk werden 2 meisjes geboren Marieke en Joset, de vierde generatie Lammers. Dit gezin woont tot op de huidige dag nog steeds in het oude huisje dat gebouwd werd in het jaar 1897, nu ruim een eeuw geleden.

Wat betreft de derde generatie Arie Lammers en zijn echtgenote Riekje Hoogetboom, dit echtpaar heeft zich gevestigd in 1986 op het adres Ankerstraat 33 Epe. Arie heeft daar maar ongeveer 4 jaar gewoond, hij overleed op 27 februari 1990. Zijn vrouw Riekje woont tot op de huidige dag nog alleen op laatstgenoemd adres.

Epe, november 1998.
H. Bultman.

Het ontstaan van landbouwonderwijs en -voorlichting (2)

In Ampt Epe 123 eindigde ik mijn verhaal met de eerste winteravondcursus in Epe, die op 18 maart 1910 werd afgesloten. Het ging tot nu toe uitsluitend over opleidingen voor mannen en jongens. Toch was al sedert de tweede helft van de vorige eeuw, dus samenvallend met het op gang komen van landbouwonderwijs voor mannen, aandacht gevraagd voor scholing van vrouwen en meisjes.

Opleidingen voor (toekomstige) boerinnen

Zoals de aanzet tot landbouworganisaties en -onderwijs had bestaan uit discussies en plannen van adellijke lieden, patriciërs en gegoede burgers, zo vond de discussie over het werk van de boerin plaats tussen landbouwwoordvoerders en vrouwen uit de gegoede burgerij, die deel uitmaakten van de groeiende vrouwenbeweging. A.A.M. Storm-van der Gijs was een der eerste woordvoersters van vrouwen. Tijdens het landbouwcongres van 1867 drong zij er op aan vrouwen niet opnieuw te vergeten bij de opzet van het landbouwonderwijs, zoals dat in 1863 bij de wet op het middelbaar onderwijs was gebeurd.

Het valt op dat voorvechtsters van onderwijs aan boerinnen regelmatig verwezen naar situaties in de ons omringende landen, waar men verder zou zijn gevorderd. Daardoor spitsten de activiteiten zich onverwacht toe op het geven van zuivelonderwijs. Door toenemende concurrentie uit het buitenland werd landelijk de aandacht gevestigd op de kwaliteit van zuivelproducten. In Gelderland waren de boeren nauwelijks op export van zuivelproducten gericht, waardoor de druk om zuivelonderwijs te organiseren niet groot was. Toen het in 1889 van de grond kwam, werd het een ambulante vakzuivelschool onder leiding van de zuivelleraar J.J. van Weijdom Claterbos. In de loop van de negentiger jaren werden steeds meer boterfabrieken in Gelderland opgericht. Men zou zich kunnen voorstellen dat daardoor de behoefte aan zuivelonderwijs afnam, omdat dit was gericht op productie op de boerderij. Daarvan was aanvankelijk geen sprake. In 1894 kregen zelfs twaalf vrouwelijke en twaalf mannelijke personeelsleden van een zuivelfabriek in Epe een speciale cursus van Claterbos. Dat moet de Coöperatieve Zuivelfabriek „Onze Fabriek” zijn geweest, die in 1893 door Jacob ten Cate was opgericht. Het ontstaan van zuivelfabrieken is weer een verhaal apart, waar ik hier niet bij stil zal staan. De activiteiten om tot landbouwonderwijs voor vrouwen te komen mochten dan even zijn verdrongen door het zuivelonderwijs, in 1905 kwamen de discussies weer op gang. Op 19 juli 1909, tijdens de jaarlijkse algemene vergadering van de Gelders-Overijsselse Maatschappij van Landbouw, hield

de heer A. Huender uit Eibergen een inleiding over landbouwonderwijs voor meisjes. De inleider betoogde dat alles wat tot zover was gedaan tot ontwikkeling van de landbouwende stand, ten goede was gekomen aan de jonge boer en dat de jonge boerin was vergeten. Zij zou daardoor een oude conservatieve instelling hebben behouden, die in veel gevallen haar man in de weg stond bij het uitvoeren van verbeteringen in het bedrijf. Men had dit op tal van plaatsen kunnen waarnemen bij de oprichting van zuivelfabrieken. Spreker bepleitte daarom de wenselijkheid van landbouw cursussen voor meisjes uit de landbouwersstand.

In 1911 werd de eerste Landbouwhuishoudcursus begonnen in Varsseveld en Winterswijk. De huishoudelijke vakken werden gegeven door juffrouw G.H. Bieleman, dochter van de rijkszuivelinspecteur G.J. Bieleman. In Epe werd tijdens de tweede Boerenpijpavond op 10 januari 1913 de aandacht gevraagd voor cursussen voor meisjes. Naar voorbeeld van Varsseveld, Eibergen en Lochem wilde men een cursus melken en huishoudelijke bezigheden beginnen.

Drie jaar later zien we juffrouw Bieleman in Epe. Daar werd op dinsdag 4 januari 1916 om twee uur 's middags begonnen met een cursus huishoudkunde voor vrouwen en dochters van landarbeiders en kleine boeren. Burgemeester Sweerts de Landas, als voorzitter van de GOMvL opende de cursus in de Gemeentewoning. Juffrouw Bieleman gaf een overzicht van hetgeen behandeld zou worden: voeding, lichaamsverpleging, woninginrichting en kleding. Zij deed daarbij uitkomen hoe nuttig meerdere kennis voor de jonge vrouw was en hoe zij tot dan enigszins achter stond bij de jongens, die een landbouw cursus konden bijwonen. De cursus telde ruim 40 deelnemers en werd in 30 lesuren gegeven. De laatste les was op 7 maart 1916. Juffrouw Bieleman had hiermee haar laatste cursus gegeven. Ze was inmiddels getrouwd met de heer Montagne. Van de deelnemers kreeg zij ten afscheid „een fraaie plaat in eikenhouten lijst, voorstellende de gelijkenis van het zuurdeeg naar Burnand”.

Belangenorganisaties

Alvorens een belangrijke ontwikkeling in 1917 aan te snijden, stap ik even terug naar de tijd waarin de Boerenbond was opgericht. Het netwerk van de GOMvL, dat een groot aantal afdelingen telde, waaronder de onderafdeling Epe-Oene (1896), werd toch niet gezien als belangenbehartiger van de boeren. Zij richtten in de dorpen hun eigen organisaties op, die gericht waren op behartiging van directe, vaak materiële belangen: de boerenbonden. Het centraal orgaan, de Nederlandsche Boerenbond, was in 1896 opgericht en kreeg in 1911 een afdeling in Epe. De heer G. van Blarcum, die we eerder tegenkwamen als organisator van Boerenpijpvonden, was de initiatiefnemer.

*G. van Blarcum; achter hem zittend
notaris W.J.M. van Kouteren en
H.C. Brandt sr., gen. majoor b.d. –
coll. Gemeentearchief/F. Zandstra.*

De heer G. Zevenbergen sr., oudkassier van de Coöperatieve Boerenleenbank „Epe”, schrijft hierover: „Het was in de zomer van 1911, dat een zekere heer G. van Blarcum in Epe moeite deed, om de boerenstand in Epe wat te ontwikkelen. Daar ik zelf voor de akte landbouwkunde studeerde en veel voelde voor de ontwikkeling van de plattelandsbevolking, stelde ik mij in verbinding met de heer Van Blarcum en zo werden in één winter vier landbouwavonden georganiseerd, waar een landbouwleraar optrad. Vaak waren dit „Boerenpijpavonden” waar de heer Van Blarcum tabak en lange pijpen verschaftte. Omdat het met de verstrekking van landbouwkrediet in Epe droef was gesteld, zag Van Blarcum als ideaal een Boerenbond (contr.f 0,50 p.j.) met als onderdeel een Coöp. Boerenleenbank. Verder zouden er moeten komen als dochterverenigingen de Coöp. Aan- en Verkoopvereniging en de Coöp. Brandwaarborg Mij.. De Coöp. Centrale Raiffeisenbank te Utrecht, van welke bank de Coöp. Boerenleenbank inmiddels lid

geworden was, kon zich met de Boerenbond niet verenigen, waardoor de heer Van Blarcum in conflict kwam met deze bank en zijn eigen bestuur. Hij verdween in 1918 van het toneel”.

De Nederlandsche Boerenbond droeg een sterk katholiek stempel. Geleidelijk aan ontstonden er spanningen tussen katholieken en protestanten, die in 1917 leidden tot de omvorming van de Nederlandsche Boerenbond in de Katholieke Nederlandsche Boeren- en Tuindersbond (KNBTB). In Gelderland werd de regionale indeling langs de grenzen van het bisdom aangehouden en zien de we de Katholieken verenigd in de Aartsdiocesane Rooms Katholieke Boeren- en Tuindersbond. In 1918 volgde de oprichting van de Christelijke Boeren- en Tuindersbond (CBTB). De verzuiling had geen negatieve invloed op de voorlichtingsavonden. Na de tweede Wereldoorlog zou het hier en daar een hinderpaal vormen bij de oprichting van landbouwscholen.

Aangeland bij het eind van de eerste wereldoorlog en alvorens het verhaal te besluiten, zal ik de balans opmaken van wat ik tot nu toe heb beschreven. In Ampt Epe 121 vertelde ik over land- en tuinbouwvoorlichting in de krant, een activiteit die in 1935 van karakter veranderde toen de rubriek „van maand tot maand” verdween. Vervolgens beschreef ik de Boerenpijpavonden, een vorm van voorlichting en een poging de boeren te organiseren. Met deze twee verhalen was ik vooruitgelopen op het landbouwonderwijs. In Ampt Epe 123 probeerde ik beknopt weer te geven hoe landbouworganisaties ontstonden en landbouwonderwijs van de grond kwam. In dit artikel vervolgde ik met onderwijs voor vrouwen en meisjes en de belangenorganisaties voor boeren. Daarmee is het doel van mijn verhaal bereikt, nl. na te gaan hoe het allemaal was begonnen. Het vervolg wordt te ingewikkeld voor een beknopt artikel in dit blad. Daarvoor verwijs in de lezer naar het eerder door mij genoemde, en intensief geraadpleegde, boek „Anderhalve eeuw Gelderse landbouw”. Toch kan ik hier, als het ware midden in de geschiedenis, niet zo maar stoppen. In enkele lijnen zal ik iets van het verdere verloop schetsen en dat splitsen in voorlichting en onderwijs.

Landbouwvoorlichting

De behoefte aan voorlichting in de krant was in de jaren dertig duidelijk afgenomen. Wel bleef de sinds 1931 bestaande rubriek Land- en Tuinbouw gehandhaafd. Zoals eerder werd opgemerkt (Ampt Epe 121) werd in deze rubriek meer informatie dan voorlichting gegeven. Vaste onderdelen waren: overzicht zuivelproducten, overzicht eieren, verslagen van vergaderingen en mededelingen van de Rijkslandbouwconsulent. Onvermeld bleven tot nu toe het weekblad voor de landbouw Boerderij (1915), het Algemeen Landbouwblad en het Geldersch Landbouwblad. De Rijkslandbouwvoorlichting nam in omvang toe en er werden alom veel lezingen gegeven, reeds voor 1940 aangevuld met voorlichtingsfilms. Een Dienst Kleine Boerenbedrijven was rechtstreeks op de kleine boer gericht en in de crisisjaren (1936) opgericht om de boeren bescherming te bieden tegen de sterk dalende marktprijzen. Direct na de tweede wereldoorlog kwamen Rijkslandbouwvoorlichters in actie. We komen de namen tegen van de heren Bosch, Lagerweij, Kroesbergen en Oosterkamp. De heer Oosterkamp, die Lagerweij opvolgde, werkte als voorlichter bij de Dienst Kleine Boerenbedrijven van 1955-'59. Een voortzetting hiervan was de organisatie Streekverbetering, die functioneerde tot 1969. De voorlichters moesten in die tijd van alle markten thuis zijn en bezochten de boer altijd op zijn bedrijf.

In de eerste naoorlogse jaren werden nog steeds cursussen gegeven, hoewel de behoefte eraan verminderde naarmate de lagere landbouwschool groeide. Een nieuw geluid was te horen tijdens een vergadering van de afdeling Epe van de GMvL, toen de heer G. van Apeldoorn de aanwezigen wees op een

cursus landbouwboekhouden van het instituut H. Keijl te Heerde. Hij had de cursus met goed gevolg beëindigd, tezamen met acht anderen van de twaalf deelnemers.

Na 1969 zien we specialisaties ontstaan en geleidelijk aan veranderde de voorlichting in sociaal economische voorlichting en bedrijfsvoorlichting. In 1990 werd de Dienst Landbouwvoorlichting geprivatiseerd.

De Geldersch Overijsselsche Maatschappij van Landbouw (GOMvL), die bij het uitbreken van de oorlog in Nederland werd opgeheven, kwam na de oorlog terug onder de oorspronkelijke naam Gelderse Maatschappij van Landbouw (GMvL); in Overijssel waren geen afdelingen meer. Vervolgens ontstond een geheel nieuwe organisatiestructuur in de landbouw, beginnend bij de Stichting voor de Landbouw (later Landbouwschap), ontwikkelingen die hier niet verder worden gevolgd. Voordat in groter verband fusies tot stand kwamen hadden in Epe de organisaties zich verenigd in de Eper Landbouwfederatie. De GMvL eindigde haar bestaan in 1993 en fuseerde met Utrecht en Zeeland in de Landbouworganisatie ZMO (Zuid-Midden-Oost). De nieuwste fusie, die per 1 januari 1999 wordt verwezenlijkt, resulteert in de Gelderse Land- en Tuinbouworganisatie (GLTO).

De Lagere Landbouwschool in Epe

In 1921 kreeg het Friese plaatsje Oldeberkoop de eerste Lagere Landbouwschool. In 1927 kwam een zodanig bedrag aan subsidie beschikbaar, dat in Gelderland tien scholen konden worden opgericht. In de omgeving van Epe volgden jonge boeren de landbouwwintercursussen. Maar niet iedereen ging hier naartoe. Er waren boeren die meenden dat hun zoon het bedrijf alleen in de praktijk kon leren en niet uit de boeken. Toch was er in het algemeen behoefte aan scholing. Tot kort voor de inval der Duitsers in Nederland komen we in de krant nog het een en ander tegen over cursussen, die de voorgaande maanden waren gehouden. Enkele meisjes ontvingen het diploma van het Geldersch melkexamen, waarvoor de cursus was gegeven door de Coöp Zuivelfabriek „Gelria”. Op 23 maart 1940 werden op de Nijverheidsschool voor meisjes de twee- en driejarige cursus afgesloten en op 15 april 1940 vond de eindles plaats van de tweejarige wintercursus van de GOMvL.

Uiteindelijk kwam er een school, zij het op een wat ongunstig moment.

Op 1 juni 1944 werd de Rijks Lagere Landbouwschool opgericht. Het hoofd en enige leerkracht was de heer G.J. van Sloten. De school begon met 25 leerlingen in klas 1 en 11 leerlingen in klas 2. Ze vonden onderdak in de oude naai- en breischool aan de Dwarsweg. Op 25 september moesten alle lessen worden gestaakt wegens oorlogshandelingen, die direct gevaar opleverden voor de leerlingen. Eerst op 1 september 1945 werden de lessen hervat in een lokaal van de ULO-school. De naai- en breischool was door een bomexplosie beschadigd. Vanaf 1 februari 1946 kon er weer les worden gegeven tot januari

De naai- en breischool – coll. J. Gerard.

1949, toen werd verhuisd naar Vijvervreugd in de Beekstraat. Op 1 oktober 1954 werd een nieuw gebouw betrokken aan de Oenerweg, bestaande uit twee leslokalen, een kamertje voor het hoofd en een magazijntje. Inmiddels was op 1 januari 1946 het beheer van de school overgegaan naar GMvL. Op initiatief van de Bond van Oud-leerlingen van huishoudscholen werd op 25 november 1951 de afdeling Epe van de Bond van Plattelandsvrouwen opgericht. Een van de doelstellingen was de scholing van boerenvrouwen en -meisjes.

In de zestiger jaren was de belangstelling voor het lager agrarisch onderwijs erg klein. In Apeldoorn, Uddel en Wapenveld werden scholen gesloten. Epe handhaafde zich, werd in 1967 omgedoopt van Lagere Landbouwschool in School voor Algemeen Vormend en Agrarisch Onderwijs en schreef voor het cursusjaar 1971-1972 het eerste meisje in. Vanaf 1973 steeg het aantal leerlingen van 49 naar 72 en het cursusjaar 1984-'85 telde 182 jongens en 68 meisjes.

In 1989 fuseerde de school met de Scholengemeenschap voor Beroepsonderwijs Epe-Heerde (oude ambachtschool) eveneens aan de Oenerweg. De laatste stap was het samengaan van deze scholengemeenschap met de Regionale Scholengemeenschap Noord Veluwe op 1 augustus 1995. De lokatie bleef dezelfde, de naam was al veranderd in Hammershoek. De

agrarische afdeling, die nu in de studielijst voorkomt onder „Landbouw en Natuurlijke omgeving”, telt in het derde en vierde studiejaar samen 17 leerlingen.

J .C. Kreffer

Bronnen en literatuur

- Jan Bieleman, Geschiedenis van de landbouw in Nederland 1500-1950, Uitg. Boom, Meppel.
- J. Bieleman en anderen, Anderhalve eeuw Gelderse landbouw, Regio project, Groningen 1995.
- J. Doornbos, Huisboek voor den landman, tweehonderd opstellen over onderwerpen op het gebied van landbouw en veeteelt, J.B. Wolters, Groningen 1890.
- Dr. C.H. Edelman, De geschriften van Harm Tiesing over den landbouw en het volksleven van Oostelijk Drenthe, Van Gorcum en Comp (H.A. Hak & H.J. Prakke) Assen 1943.
- Gemeentearchief Epe, Nieuws- en Advertentieblad voor Epe, Heerde, Wijhe, Olst en Omstreken.
- Historische vereniging Ampt Epe, Honderd jaar Epe 1878-1978, uitgegeven t.g.v. de 100-jarige vestiging van Drukkerij Hooiberg in Epe.
- H.K. Roesingh en A.H.G. Schaars, De Gelderse landbouw beschreven omstreeks 1825, Vereniging voor Landbouwgeschiedenis Wageningen 1996.
- 1911-1961, Vijftig jaar Coöperatieve Boerenleenbank „Epe”.
- 1944-1984, 40 jaar Agrarisch Onderwijs.

Met dank aan onderstaande personen, die mij inlichtingen verstrekten of door gesprekken een bepaald beeld bevestigden:

G. van Apeldoorn, G.D. Bos (oud dir. Agr. Onderw.) , J. van Egteren, mevr. A.M. Huiskamp-Hoving (Hammershoek), mevr. B.G. Jonker (oud best.lid Bond van Plattelandsvrouwen), J. de Graaf, A. Kieskamp (RSG NO Veluwe), hr. en mevr. Lagerweij, G.H. Oosterkamp en S. Witman.

Markten in de gemeente Epe (1)

INLEIDING

Markten zijn al heel oud. Zodra de mens meer produceerde dan hij zelf nodig had, probeerde hij dit overschot te verkopen of te ruilen tegen een product waaraan hij behoefte had. Er ontstonden plaatsen waar deze mensen elkaar ontmoetten en daarmee was de markt geboren.

In het Middelnederlands kennen we al het woord „market” en „merct”, in het Latijn „mercatus” = koophandel, markt. Naast „plaats van handeldrijven”, heeft markt ook de betekenis van „openbare handel”.

In het oude Griekenland werd al geklaagd dat de Agora, het marktplein, geheel bezet was door kooplieden. In de Middeleeuwen waren sommige steden, zoals Deventer, bekend om hun jaarmarkten, waarvan er enkele per jaar werden gehouden. Deze jaarmarkten duurden vaak enkele dagen of soms weken en hadden het karakter van de tegenwoordige jaarbeurzen.

De kermissen die ook al heel oud zijn, waren meestal gekoppeld aan een jaarmarkt en het is in dit verband opmerkelijk dat in de Deventer Almanak, in de vorige eeuw, de kermissen te Epe, Vaassen en Oene, soms als kermis, soms als jaarmarkt worden aangegeven.

Het kleine boerenbedrijf op de Veluwe was voor een groot gedeelte self-supporting; de geproduceerde boter werd b.v. verruild voor winkelwaren. De winkeliers verkochten de boter dan weer aan de groothandel. Zo wordt in de gemeenteverslagen van 1851, resp. 1852, een hoeveelheid van 14074 pond, resp. 10826 pond verhandelde boter per jaar genoemd. Ten aanzien van de laatstgenoemde hoeveelheid wordt later een correctie aangebracht aangezien geen rekening is gehouden met plm. 7000 pond boter die via Elburg werd verzonden.

Waarschijnlijk ging de boter van Elburg naar Amsterdam of Harlingen om vandaar naar Engeland te worden verscheept.

Een andere handel was die in gezouten varkens, zoals blijkt uit het gemeenteverslag 1850, waarin wordt vermeld: „Het aanfokken en vetmesten van varkens blijft meer en meer aanhouden niettegenstaande de prijs slechts middelmatig was; vele varkens werden van hier verzonden over Harlingen naar Londen. Dezelve worden eenen tijd lang net als naar oud gebruik, geschrapt, gebrand in tweeën gehakt, gezouten en in linnen zakken genaaid en verzonden.” Dit waren de zgn. „zouters”, varkens met een maximumgewicht van 100 kg., die speciaal voor de Engelse baconmarkt werden gefokt.

Naast de reeds genoemde kermissen/jaarmarkten, werden er in de loop van tijd in de gemeente Epe, in de dorpen Epe, Oene en Vaassen week- en

veemarkten ingesteld. Ik zal proberen hun begin, succes en soms hun ondergang, te beschrijven.

WEEKMARKT EPE

Omstreeks 1850 gaan er stemmen op om in Epe tot een weekmarkt te komen. De gemeenteraad besluit een commissie in te stellen die de mogelijkheid en de wenselijkheid van een weekmarkt zal onderzoeken.

In 1853 komt de commissie, bestaande uit A. Koekkoek, J. Mulder en H. Poll Jonker, drie vooraanstaande zakenmensen in de gemeente, met het advies een weekmarkt in te stellen. Maar er zijn wel bedenkingen, vooral t.a.v. de korenmarkt; dit is een speculatieve handel die opslagmogelijkheden vereist en die zijn er in Epe onvoldoende. Een vraag is ook of er genoegzaam concurrentie bij de kooplieden op de markt zal zijn. En is de overgang van dagelijks naar de winkelier tegen wekelijks naar de markt ook niet te groot?

Maar ondanks deze pessimistische overwegingen, wordt toch geadviseerd om een weekmarkt in te stellen omdat „daaruit om verschillende reden meerdere voordeelen voor verschillende ingezetenen der gemeente te voorzien zouden zijn Naast koren en boter zouden ook aardappelen en groente moeten worden aangevoerd. In één woord: Alle zoodanige artikelen toe te laten als welke gezamenlijk op een weekmarkt gevonden worden.”

De commissie stelt de woensdag als marktdag voor, omdat dan in de omliggende plaatsen geen markt is.

De gemeenteraad besluit tot het instellen van een weekmarkt te beginnen op de eerste woensdag in mei 1854.

De kerkvoogden van de N.H. gemeente wordt verzocht om ruimte beschikbaar te stellen op het (pas geruimde) kerkhof ten noorden van de kerk. Dit verzoek wordt op 27-04-1854 ingewilligd.

„De veldwachter zal worden gequalificeerd voor de nodige opname”.

Er komen advertenties in de Deventer Courant en de IJsselbode en er worden premies uitgelooft voor de grootste aanvoer op de eerste drie marktdagen. Voor het meeste koren f 3.—, voor de meeste boter f 3.— en voor de meeste groente f 1.—.

In 1855 besluiten B&W tot aanschaf van een ijzeren schepel, kosten f 6.—. Deze schepel wordt geplaatst op het gemeentehuis ten gebuik van diegenen die op marktdagen hun koren door de beëdigde weger willen laten wegen. Als zodanig wordt aangesteld de gemeentebode Gerrit van Laar, die door de Kantonrechter in Apeldoorn wordt beëdigd.

Hij krijgt geen vaste bezoldiging, maar ontvangt weeg- en meetloon. Dit bedraagt:

Voor meten van koren per keer (schepel)	1 cent;
Voor wegen van koren per schepel	1 cent;
Voor wegen van boter per $\frac{1}{8}$ of $\frac{1}{16}$ vat	5 cent;
Voor wegen van kluit minder dan $\frac{1}{8}$	$2\frac{1}{2}$ cent.

In het gemeenteverslag over 1854 lezen we dat in dat jaar op de weekmarkt (dus vanaf mei) zijn aangevoerd 4735 mud rogge, 166 mud boekweit, 23 mud tarwe en 7082 halve ponden boter. „Voorts gedurende den zomer en herfst meer of minder groenten zoals: aardappelen, wortelen, doperwten, verschillende koolen en boonen. Als anderszins biggen, kippen en eieren, alles echter niet in zoo belangrijke hoeveelheden dat daarvan afzonderlijke opgave noodig blijkt.”

De eerste jaren wordt de aanvoer nog in het gemeenteverslag vermeld, soms met de trotse toevoeging: „De prijzen waren hoger dan in Deventer”; daarna niet meer.

Soms losse opmerkingen die toch wel een goede indruk geven van het verloop van de markt

Zoals in 1858: „Op de weekmarkt in Epe zou meer zijn aangebragt, zoo niet de boeren door het mislukken in het hooi, genoodzaakt waren veel koren aan het vee te voeren.”

De aanvoer van boekweit op de weekmarkt was vrij aanzienlijk en door de zeer variabele oogsten sterk wisselend.

1869: „De landbouwers van de Overveluwe bragten nogal boekweit aan. Die aanvoer was niet onbelangrijk.”

1871: „Handel vrij levendig. Door landbouwers van de Overveluwe werd veel bijgedragen aan de aanvoer.”

1873: Weinig Overveluwse boeren met boekweit ter markt gekomen.

1874: „Aanvoer van producten op de weekmarkt was vrij druk vooral van boekweit door landbouwers van Elspeet en Vierhouten. Het gewas was daar goed gelukt.”

Omstreeks de eeuwwisseling werd de teelt van boekweit sterk minder door de komst van de kunstmest. Vanaf 1914 wordt dit gewas niet meer in de jaarlijkse opgave van de geteelde gewassen genoemd.

De aangevoerde boekweit werd opgekocht door grutters uit wijde omgeving.

● Een ander belangrijk product was boter.

Gezien de cijfers was de aanvoer eerst vrij behoorlijk, maar liep gaandeweg terug. De oorzaak zou zijn dat de markt in Apeldoorn door de totstandkoming van de spoorlijn Amsterdam-Amersfoort-Zutphen in 1876, in staat was hogere prijzen te betalen. Dit ging natuurlijk ten nadele van de middenstand in Epe die aandrang op maatregelen.

In 1886 probeert het gemeentebestuur de botermarkt weer nieuw leven in te blazen. Er wordt een nieuwe verordening op de botermarkt gemaakt en de aangevoerde hoeveelheden worden weer in het gemeenteverslag vermeld. Daarvoor werd in genoemd verslag slechts gemeld: „De aanvoeren op de weekmarkt te Epe zijn van geen genoegzaam belang om er aanteekening van te houden.”

Maar al gauw liep de aanvoer weer terug als gevolg van de opkomst van de zuivelindustrie. In 1893 werd „Onze Fabriek” in Epe en in 1895 „De Hoop” in Oene opgericht. In 1900 kwam daar „Gelria” nog bij. In 1903 werd reeds 47% van de totale Gelderse boterproductie van 7.220.000 kg. in de fabrieken geproduceerd.

Werd er in 1891 nog 103551 x $\frac{1}{2}$ kg verhandeld in 1902 was dat nog maar 6898 x $\frac{1}{2}$ kg.

Uit een bericht in de „Eper Krant” van 25-10-1878 kunnen we nagaan wat er zoal op de markt werd aangevoerd, met de prijzen:

boter, f 24.— tot f 26.50 per 1/8 vat;

rogge per mud f 6.60 - f 6.90;

boekweit per mud f 5.60 - f 5.80;

appels per mud f 3.20 - f 3.40;

aardappels f 3.— tot f 3.80;

vette varkens, 200 pond: f 0.23 - f 0.25 schoon;

vette varkens, 150 pond: f 0.22 - f 0.23 schoon;

vette varkens, 250 pond: f 0.21 - f 0.22 $\frac{1}{2}$ ruw;

nagelhout (rookvlees): f 0.50 - f 0.65;

hammen: f 0.56 - f 0.60;

koehuiden per kg. f 0.30; stieren f 0.28, pinken f 0.40;

was: f 0.68 per kg;

eieren: f 3.40 per 100 stuks;

kalveren f 5.50 - f 8.75;

Deventer kool: f 5.40 - f 6.25 per 100 stuks;

Elburger kool: f 6.50 - f 7.— per 100 stuks.

In de gemeenteraad komt herhaaldelijk de vraag naar voren om van de handelaren (en dan vooral de vreemde), staangeld te vragen. Maar dat is niet mogelijk omdat de markt niet op gemeentelijke grond wordt gehouden.

Maar daar komt verandering in als in 1901 de markt wordt verplaatst naar de enige plaats waar een markt hoort te worden gehouden, op het Marktpllein! Daarover de volgende keer.

Deventer, Bertus van den Bremen.

Pelzerkamp

Pelzerkamp? Tien tegen een, dat ge er nooit van gehoord hebt! En indien ge op eigen gelegenheid gaat onderzoeken, zult ge misschien verband trachten te vinden tusschen hetgeen we onlangs meedeelden over „kampleven” en Pelzerkamp, maar ik verzeker u, dat ge dan op den verkeerden weg zijt.

Als ik het dorp Epe op de Veluwe noem, zullen waarschijnlijk velen nog even terugdenken aan een kostelijk doorgebrachte zomervacantie in dit stille dorp; aan verkwikkende bosch- en dennenlucht, misschien aan herkrege gezondheid, aan vernieuwing van levenskrachten.

Zoodra uw gedachtengang in deze richting wordt geleid, zijt ge goed op weg om „Pelzerkamp” te benaderen.

Over de Vereeniging voor Christelijke Gezondheid- en Vacantie-kolonies heeft natuurlijk iedereen wel eens hooren spreken. Dat is een te mooi werk, om er gedachteloos aan voorbij te gaan.

Die Vereeniging nu heeft overal in ons land plaatselijke afdeelingen, kleinere vereenigingen dus weer, behoorende tot het groote verband, maar met een slechts zeer weinig beperkte zelfstandigheid.

Onze mooie residentie bezit zoo'n afdeling, en wel een krachtige, wier doel is de zorg op zich te nemen voor de Haagsche bleekneusjes, die de Christelijke scholen bezoeken.

Of die gezonde stad Den Haag dan ook al zwakke, ondervoede, nerveuze kinderen telt? Dat moet ge den schoolartsen maar eens vragen, dan zal het antwoord u de handen in elkaar doen slaan van verbazing.

Den Haag heeft ook haar volkswijken en zelfs zeer uitgebreide, waar de kinderen iets missen, dat ze zoozeer noodig hebben!

Maar ik wilde het immers hebben over „Pelzerkamp”. Welnu, „Pelzerkamp” en Haagsche bleekneuzen, die men op Christelijke scholen aantreft..., dat is sinds 17 October j.l. één geworden.

Nog maar kort geleden was „Pelzerkamp” een prachtig landhuis, bestemd voor iemand, die met aardsche goederen gezegend is, een kapitale woning met terrassen, balcon, grooten tuin, eenige hectaren bosch, kortom alles, wat men maar wenschen kan. Thans zal men daar het-geheele-jaar-door vroolijk opklinkend kindergelach hooren, zal het huis voortdurend een veertigtal kinderen herbergen, jongens en meisjes, die voor een week of zes aan het stadsche gewoel onttrokken moeten worden, om nieuwe krachten te verzamelen.

Is dat geen mooi werk, geen prachtbestemming voor zulk een huis?

Onze medewerker J. Lens is voorzitter van de Haagsche Vereeniging en ik geloof wel, dat hij, de man met den gullen lach en het onverwoestbaar optimisme, de motor is, die dat heele werk zoo lustig doet draaien.

Gang zit er in! Daarvan waren we getuigen, toen veertien daag geleden de officieële opening van dit nieuwe Vereenigingshuis plaats vond, waarbij zulke hartelijke, doch ook zulke ernstige woorden gesproken zijn. Woorden van warme belangstelling voor het verzwakte kind, dat hier herstel van krachten kan vinden, woorden, die er aan herinneren, dat naast den arbeid ten behoeve van het lichaam moet staan het bearbeiten der kinderziel. Door Ds. Van den Bosch, die de openings-rede uitsprak, werd het zoo nadrukkelijk gezegd tot den „vader” en „de moeder” van dit Koloniehuis, dat ik „Huize Pelzerkamp” het werk moet geschieden „op de knieën”; dat zij het moeten nastreven, om de kinderen in aanraking te brengen met den grooten Kindervriend, Die het zoo uitdrukkelijk geboden heeft: „Laat de kinderen tot Mij komen!” Helaas verhinderen de volwassenen zoo dikwijls de kinderen!

En voorts haalde spreker de woorden aan van den Heere Jezus, die tot Zacheüs sprak: „Ik moet heden in uw huis blijven,” en hij vervolgde: Moge Hij altijd de gast zijn in dit huis, waarin alles aanwezig is, wat noodig is, eenvoudig maar keurig ingericht, een goed apparaat dus, dat echter toch niet in staat is, goed te werken, wanneer de geest van Christus niet de drijfkracht is.

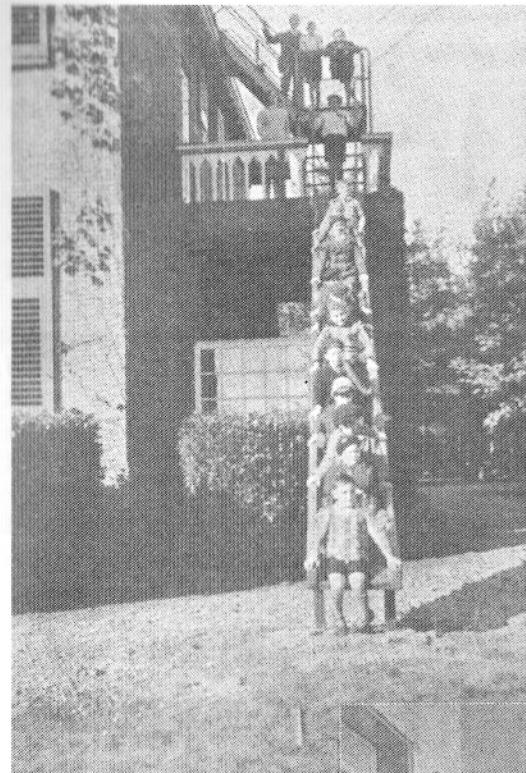
Pelzerkamp! Van onderen tot boven hebben we het huis doorgewandeld, bewonderd de inrichting, waardeerd de wijze, waarop van alles partij is getrokken, maar ook denkende: hoe wordt dat alles bekostigd?

En we hoorden, dat het huis door de Haagsche Vereeniging is aangekocht, zeer voordeelig. Dat kinderen van de Haagsche Christelijke scholen een bedrag bijeengebracht hebben, voldoende om alle veertig bedden, kant en klaar, te bekostigen; dat de gemeente Den Haag voor elk uitgezonden kind een subsidie geeft; dat de ouders naar vermogen bijdragen; dat... nu ja, er toch elk jaar nog een vijf, zesduizend gulden zal bijeengebracht moeten worden, wil „Huize Pelzerkamp” steeds haar deuren openzetten voor het zwakke kind. Daaraan moogt gij helpen, die dit leest. En als ge zelf kinderen hebt, gezond en krachtig, vol levensvreugde en levenslust, denk dan eens aan de zwakke poppetjes uit het groote stadsleven! Zijn uw kinderen zelf zwak, waarvoor ge ze misschien elk jaar weken lang mede naar „buiten” neemt, denk dan eens aan dit mooie werk, dat voor minderbedeelde kinderen hetzelfde bedoeld, wat gij uw eigen kinderen kunt geven. Noteer het gironummer der Haagsche Vereeniging voor Christelijke Gezondheid- en Vacantiekolonies (2526), die voortdurend veertig kinderen in haar woning bergt, maar wel aanvragen heeft voor een twee-honderdtal!

Pelzerkamp! God geve, dat dit heerlijke koloniehuis in zijn landelijke omgeving voor vele kinderen tot tijdelijken, maar vooral eeuwigen zegen moge zijn.

R.

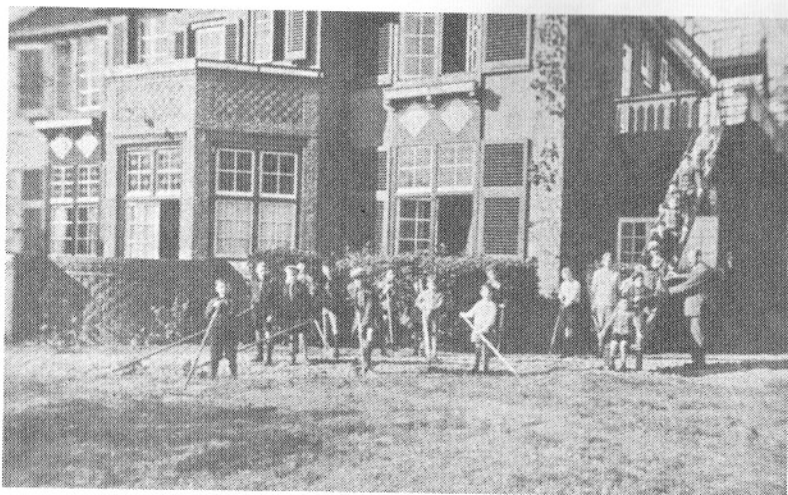
Uit een tijdschrift-artikel beginjaren dertig, aanwezig in het gemeente-archief.

Moderne branduitgangen, in den vorm van glijbanen, op Huize Pelzerkamp.

Aan tafel!

Huize Pelzerkamp met haar tegenwoordige bevolking.

Ook in Epe weer waardevol gebouw door brand verwoest

EPE – Ook in Epe is de afgelopen week een historisch gebouw door opzettelijke brandstichting vernield: de Pelzerkamp aan de Officiersweg, eens een bekende buitenplaats, later een kinder-vakantie-oord, eigendom van een Haagse vereniging, die echter een aantal jaren de exploitatie, aanvankelijk tijdelijk stopzette. Nadien werd de grote villa 'gekraakt' door een aantal personen, die er enkele jaren in hebben gewoond, totdat de politie er ongeveer een half jaar geleden een inval deed en een aantal 'bewoners' arresteerde. Het herenhuis werd gebouwd in 1913 in de stijl van Berlage. Als bouwwerk van algemeen belang uit een oogpunt van volkskundige waarde werd het in 1979 op de gemeentelijke monumentenlijst geplaatst. De bestemming van het grote huis was nog steeds onzeker.

Nadat de laatste 'bewoners' waren vertrokken werden er nogal wat vernielingen aangericht en dit was voor de gemeente aanleiding op de meest bedreigde plaatsen een bescherming aan te brengen waardoor het niet zo gemakkelijk zou zijn om binnen te komen. Dat blijkt nu een vergissing te zijn geweest. Dinsdagavond woedde brand in het rechterachtergedeelte van het gebouw. Het vuur zat er reeds flink in, maar de brandweer, spoedig met veel materieel ter plaatse, was het vuur (vermoedelijk ontstaan door het gooien van vuurwerk) spoedig meester en kon het belangrijkste deel van het statige herenhuis houden. Er zouden nu afdoende maatregelen getroffen worden om het huis tegen verdere vernieling te beveiligen.

Men had evenwel buiten de waard gerekend, want in de nacht van woensdag op donderdag woedde omstreeks half drie opnieuw brand in het gebouw, nu in het behouden gedeelte. Toen de brandweer ter plaatse kwam, sloegen de vlammen hoog uit het dak! De enorme vuurzee noodzaakte de brandweer op de hulp in te roepen van het Vaassense korps, dat onder meer over een spuit met groot vermogen beschikt en van de Apeldoornse brandweer, die met een zogenaamde hoogwerker ter plaatse kwam, waardoor de vuurzee ook van hoge hoogte kon worden aangepakt. De vonkenregen nam een zodanige omvang aan, dat effectieve beschermende maatregelen voor de huizen in de omgeving, waarvan er nogal wat zijn met een rieten dak nodig waren. Het was in dit tweede geval niet te voorkomen, dat het gehele pand uitbrandde. Zo rond de klok van tien kon men de blussingswerkzaamheden als beëindigd beschouwen, en rukte het grootste deel van de brandweer in.

Het vrijwel totaal uitgebrande pand leverde echter grote gevaren zodat het besluit wel moest vallen om de muren en dergelijke neer te halen, hetgeen dan ook gebeurde, nadat burgemeester Beuke ter plaatse persoonlijk deze beslissing genomen had. Het was, vooral met het oog op al te nieuwsgierigen onverantwoord de bouwval overeind te laten staan. Later op de dag moest de brandweer nog enkele malen ter plaatse komen om de nog rokende en soms ook brandende puinhopen uit te maken. De eigenaresse van het pand is verzekerd.

Uit een krant van 7 januari 1981.

ER ZIJN IN ONZE GEMEENTE BESLIST NOG
VEEL MENSEN DIE LID WILLEN WORDEN VAN
DE HISTORISCHE VERENIGING. ALS U ZE TEGENKOMT
(maar misschien gaat u ze wel zoeken?),
WILT U HEN DAN ADVISEREN
EEN KAARTJE TE STUREN OF TE BELLEN NAAR:

mevrouw Th. te Riele-ter Laak,
Dorpsstraat 12, 8171 BP Vaassen, 0578-571304.

Streekarchivariaat Noord-Veluwe – Persbericht

Het Streekarchivariaat Noord-Veluwe (gemeenten Epe, Hattem en Heerde) is nu ook op Internet.

Wat is er handiger dan thuis in uw eigen tijd met behulp van uw computer en Internet overal in den lande of zelfs in de wereld onderzoek te doen in archieven? Het Nederlandse archiefwezen was hiervan vanaf het begin doordrongen. Sommige archieven waren er als de kippen bij om via dit medium informatie wereldwijd te verspreiden. Nu is ook het Streekarchivariaat Noord-Veluwe op Internet te vinden. Dankzij gastvrijheid van de gemeente Hattem, welke op haar „site” ruimte aanbood, kunnen nu ook gegevens uit de oude archieven van Epe, Hattem en Heerde thuis worden geraadpleegd.

De geboden informatie bestaat om te beginnen uit adressen, openstelling en bereikbaarheid van de drie gemeentearchieven van Epe, Hattem en Heerde. Verder zijn er actuele overzichten van alle archieven die door streekarchivaris Gerrit Kouwenhoven worden beheerd. Ten derde vind men een beknopte geschiedenis van Hattem en van Epe. Als vierde staat er een catalogus op van de archiefbibliotheken van Hattem en Epe, waarin de duizenden titels van lokale en regionale historie zijn terug te vinden welke in Hattem en Epe zijn in te zien. Tenslotte worden een aantal genealogische bestanden aangeboden, zoals alle gedoopte kinderen in Oene voor 1811, de begravenen in Hattem tussen 1811-1832 en de overledenen van Epe tussen 1811 en 1832. Uiteraard zullen de archief- en bibliotheekoverzichten steeds worden geactualiseerd en is het streven om steeds meer bestanden voor stamboomonderzoek aan te bieden.

Het adres van het Streekarchivariaat Noord-Veluwe op Internet is: www.hattem.nl/archief/archief.htm

Dia-lezing over restauratie van kasteel „De Cannenburgh”

Woensdag 20 januari 1999 zal de heer Dirk Labberton aan de hand van dia's ons het verloop van de restauratiewerken aan kasteel „De Cannenburgh” (1976-1979) laten zien en daarbij uit de eerste hand uitleg geven.

Deze bijeenkomst zal plaatshebben in „De Rank”, Torenstraat in Vaassen op woensdag 20 januari. Aanvang 20.00 uur.

Alle leden van Ampt Epe zijn van harte welkom. Introducties betalen f 2,50.

Inhoud

Vierde generatie Lammers woonachtig in het huisje

Tongerenseweg-Zuid nr. 201

door H. Bultman

1

Het ontstaan van landbouwonderwijs en -voorlichting

door J.C. Kreffer

8

Markten in de gemeente Epe (1)

door B. van den Bremen

15

Pelzerkamp

19

Streekarchivariaat Noord-Veluwe - Persbericht

24

Dia-lezing over restauratie van kasteel „De Cannenburgh” 24